

Minister Edukacji i Nauki

Przemysław Czarnek

DWM-WOPG.473.88.2023.GC
Warszawa, 07 czerwca 2023 r.

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do pisma z 21 marca 2023, nr VII.7030.14.2022.AT, z prośbą o informację, czy w Ministerstwie Edukacji i Nauki prowadzone są prace nad rozwiązaniem problemów opisanych w przedmiotowym wystąpieniu oraz jakie działania zostaną podjęte w najbliższym czasie, a także o wskazanie, które obszary w systemie oświaty postrzegane są przez MEiN jako priorytetowe z perspektywy ochrony praw uczniów i uczennic przybywających z zagranicy, proszę o przyjęcie następujących informacji.

Dziękując za przedstawione ustalenia wynikające z opracowań i badań dotyczących sytuacji w polskim systemie oświaty po upływie roku od rozpoczęcia wojny w Ukrainie, w związku z którym tysiące dzieci zostały przyjęte do polskich przedszkoli i szkół, pragnę się odnieść bezpośrednio do poszczególnych uwag.

Realizacja obowiązku szkolnego

W pełni podzielam zdanie Pana Rzecznika, że obowiązkiem Państwa jest zadbanie o każde dziecko przebywające na jego terytorium. W Polsce nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Przepisy prawa oświatowego określają sposób wykonywania obowiązku szkolnego.

W roku szkolnym 2022/2023 dzieci i uczniowie będący obywatelami Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, którzy pobierają naukę w przedszkolu lub szkole funkcjonujących w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie podlegają obowiązkowemu rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu, obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki, o których mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe*. Rodzic lub osoba sprawująca opiekę nad dzieckiem lub uczniem składa do gminy właściwej ze względu na miejsce pobytu dziecka lub ucznia oświadczenie o kontynuacji przez dziecko lub ucznia kształcenia w ukraińskim systemie oświaty. Jeśli rodzic lub opiekun takiego oświadczenia nie złoży, bądź je wycofa, dziecko musi zostać przyjęte do polskiej szkoły, realizując tym samym właściwe obowiązki edukacyjne wynikające z polskiego systemu prawa.

Możliwość realizacji obowiązku edukacyjnego w formule nauki zdalnej uregulowano w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. *w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy*. Powyższe, ograniczone czasowo rozwiązanie zostało wprowadzone ze względu na mobilność uchodźców z Ukrainy, czasowy charakter przepisów szczególnych dotyczących

nauki tych osób oraz dążenie Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy do kontynuacji przez młodych Ukraińców nauki w krajowym systemie edukacji.

Warto podkreślić, że ww. uczniowie ukraińscy mają możliwość podjęcia równoległej nauki w polskich szkołach. W tym przypadku realizują oni obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne, obowiązek szkolny albo obowiązek nauki, o których mowa w ustawie – *Prawo oświatowe*, tzn. wpisywani są na listę uczniów szkoły, wykazywani w Systemie Informacji Oświatowej i w konsekwencji naliczane są na nich środki finansowe.

Ministerstwo Edukacji i Nauki nie ma podstaw prawnych do monitorowania, czy młodzi uchodźcy z Ukrainy, którzy nie są uczniami szkoły polskiej, uczą się zdalnie w szkole ukraińskiej. Podobnie, Ministerstwo nie ma podstaw do zbierania i posiadania wiedzy o jakości i systematyczności nauki w ukraińskim systemie zdalnym, co *de facto* oznaczałoby ingerowanie w system oświaty innego państwa. Podzielam również opinię Pana Rzecznika, że Państwo Polskie powinno przede wszystkim zapewnić wszystkim uczniom naukę języka polskiego, możliwość nawiązania kontaktu z rówieśnikami i szansę na podtrzymanie tożsamości kulturowej. Ważne są również uwagi dotyczące wspierania powstawania szkół ukraińskich w Polsce oraz międzynarodowych oddziałów szkolnych.

Ponadto, prowadzone jest rozpoznanie możliwości wsparcia ze strony agend międzynarodowych; m.in. 21 marca 2023 r. rozmawiałem w tej sprawie ze stałym przedstawicielem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców Kevinem Allenem, a kontynuacja tej rozmowy była prowadzona przez mojego zastępcę, 25 kwietnia br.

Oddziały przygotowawcze, nauka języka polskiego

W ocenie Ministerstwa Edukacji i Nauki, oddziały przygotowawcze odegrały bardzo ważną rolę szczególnie w drugiej połowie roku szkolnego 2021/2022. Dzięki nauce w oddziałach przygotowawczych znacznej liczbie uczniów z Ukrainy umożliwiono intensywną naukę języka polskiego i stopniowe, uwzględniające aktualne przygotowanie edukacyjne, wdrożenie do polskiego systemu oświaty. Z danych Systemu Informacji Oświatowej (wskazujących na obecnie ponad dwukrotne zmniejszenie liczby oddziałów przygotowawczych, do których uczęszcza ta kategoria uczniów, w porównaniu z końcem roku szkolnego 2021/2022) wynika, że znaczna część uczniów z Ukrainy kontynuuje naukę w zwykłych oddziałach, razem z polskimi rówieśnikami, od września 2022 r.

Od 1 września 2022 r. możliwe jest tworzenie oddziałów przygotowawczych również w szkołach sportowych i szkołach mistrzostwa sportowego

Należy także podkreślić, że nadal – niezależnie od typu oddziału szkolnego – uczniowi z Ukrainy przysługuje prawo do dodatkowej nauki języka polskiego w wymiarze nie niższym niż 6 godzin tygodniowo. Ok. 50,84% uczniów ukraińskich korzysta z tej formy wsparcia (dane SIO, 20 kwietnia 2023 r.)

Ponadto, w roku szkolnym 2022/2023 umożliwiono prowadzenie dodatkowej nauki języka polskiego w grupie międzyszkolnej.

Podręczniki

Uczniowie będący obywatelami Ukrainy realizujący obowiązek szkolny w szkołach podstawowych w Polsce otrzymują bezpłatnie do użytkowania podręczniki i materiały edukacyjne oraz materiały ćwiczeniowe do wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 7 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych¹.

¹ (Dz. U. z 2022 r. poz. 2082, z późn. zm.)

Podręczniki, dopuszczone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do użytku szkolnego, począwszy od 2020 r. są wydawane wraz z ich cyfrowym odzwierciedleniem zamieszczonym na informatycznym nośniku danych lub w Internecie. Dzięki temu rozwiązaniu uczniowie mogą skorzystać nie tylko z podręcznika tradycyjnego, ale również z jego cyfrowej wersji. Uczniowie z Ukrainy mając do dyspozycji elektroniczną wersję podręcznika mogą tłumaczyć treść podręcznika za pomocą translatorów na język ukraiński.

Ponadto nauczyciele i uczniowie szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych mają zapewniony otwarty i bezpłatny dostęp do licznych i różnorodnych materiałów edukacyjnych zamieszczonych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (ZPE) (www.zpe.gov.pl), prowadzonej przez Ministra Edukacji i Nauki.

Na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej znajduje się kilkanaście tysięcy e-materiałów do nauczania i uczenia się wszystkich przedmiotów. Nauczyciele i uczniowie mogą:

- korzystać z materiałów, w tym w sposób interaktywny, na platformie www.zpe.gov.pl
- korzystać z zasobów ZPE przez aplikacje na smartfony, również bez konieczności stałego dostępu do internetu,
- zapisywać materiały na dysku,
- drukować.

Materiały na ZPE można czytać w różnych językach z użyciem translatorów Google i Microsoftu.

Dla wszystkich uczniów i nauczycieli, których dane są przekazywane do Systemu Informacji Oświatowej, na platformie są tworzone konta. Loginy i hasła do pierwszego logowania są dostępne w strefie pracownika (<https://strefa.ksdo.gov.pl/>). Instrukcje i poradniki dla korzystających z ZPE, są dostępne w sekcji „Wsparcie użytkownika” na platformie.

MEiN wspólnie z UNICEF udostępnił poprzez ZPE części materiałów publikowanych obecnie na platformie Learning passport (<https://ukraine.learningpassport.unicef.org>);

Dla uczniów, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym, uczących się w oddziałach przygotowawczych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej powstała strona „Szkoła dla Was”, w tym zakładka „Oddziały przygotowawcze” (<https://zpe.gov.pl/a/oddzialy-przygotowawcze/D1EzffxI8>), w której są udostępnione materiały oraz linki do bezpłatnych podręczników i materiałów edukacyjnych przeznaczonych do nauczania języka polskiego jako obcego dzieci i młodzieży, a także informacje o darmowych zajęciach z języka polskiego i angielskiego dla osób z Ukrainy². Zasoby te są uzupełniane i rozbudowywane.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna oraz kształcenie specjalne w przedszkolach, szkołach i placówkach

Dzieci/uczniowie z Ukrainy korzystają z nauki i opieki we wszystkich typach publicznych przedszkoli, szkół i placówek na warunkach dotyczących obywateli polskich.

W związku z tym, iż podstawą przyjęcia dziecka lub ucznia niepełnosprawnego do specjalnych jednostek systemu oświaty, jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-

² Organizowane na platformie do nauki języka angielskiego TUTLO.

pedagogicznej - wprowadzono przepis umożliwiający dyrektorowi odpowiednio przedszkola specjalnego, szkoły specjalnej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego lub specjalnego ośrodka wychowawczego przyjęcie do odpowiednio przedszkola specjalnego, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej specjalnej, szkoły specjalnej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego lub specjalnego ośrodka wychowawczego dziecka niepełnosprawnego lub ucznia niepełnosprawnego będących obywatelami Ukrainy, na podstawie oświadczenia rodzica lub osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem lub uczniem o złożeniu do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego³.

1. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka

W polskim systemie oświaty już od stwierdzenia u dziecka niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole, dzieci niepełnosprawne oraz ich rodziny są obejmowane wczesnym wspomaganie rozwoju zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. *w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci*⁴. Podstawą do objęcia dziecka ww. zajęciami, jest opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka wydana przez zespół orzekających działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej⁵.

W 2022 r. zajęciami wczesnego wspomagania rozwoju objętych było ponad 74 tys. dzieci.

2. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcie rodziny realizowane w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”

W 2017 r. uruchomiono program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”⁶. W ramach Programu⁷ wprowadzono dodatkowe instrumenty wsparcia we wczesnym okresie życia dla dzieci z niepełnosprawnością oraz zagrożonych niepełnosprawnością.

Zajęcia w ramach Programu organizowane są na podstawie:

- opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka,
 - orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
 - orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych
- lub
- zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego u dziecka: ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, lub
 - innych dokumentów dostarczanych przez rodziców/opiekunów dziecka do wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego (WOKRO).

W przypadku braku ww. dokumentów, specjaliści zatrudnieni w WOKRO mogą dokonać rozpoznania potrzeb dziecka w zakresie potrzeby objęcia go i jego rodziny zajęciami. Zespół

³ § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. *w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy* (Dz.U. z 2022 r. poz. 645, z późn. zm.)

⁴ § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. *w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci* (Dz.U. z 2017 r. poz. 1635).

⁵ § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. *w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1743, z późn. zm.).

⁶ art. 12 ust. 1-3 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. *o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1329, z późn. zm.).

⁷ Załącznik 1 uchwały Nr 160 Rady Ministrów w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. z 2016 r., poz. 1250 oraz z 2022 r., poz. 64).

specjalistów określa rodzaj i charakter zajęć pomocowych. Samorządy powiatowe wskazują publiczną szkołę lub placówkę, które w danym powiecie pełnią funkcję WOKRO.

Rocznie pomocą objętych jest ponad 18 tys. dzieci i przeprowadza się ok. 800 tys. godzin terapii.

Na drugą edycję ww. programu na lata 2022-2026 zaplanowano kwotę 528 mln zł, tj. o 215,37 mln zł więcej niż w poprzedniej edycji programu. Zadanie realizowane jest w 320 powiatach. W 2022 r. w ramach Programu „Za życiem” rozpoczęto prace związane z realizacją nowego działania pn. „Tranzycja na rynek pracy”, po to by wesprzeć młodych ludzi z niepełnosprawnością w przejściu z systemu edukacji na rynek pracy.

3. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w jednostkach systemu oświaty

Każde dziecko i każdy uczeń ma zapewnione odpowiednie do swoich potrzeb i możliwości, wsparcie w przedszkolu, szkole lub placówce⁸. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana nieodpłatnie i na zasadzie dobrowolności. Polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym.

Potrzeba objęcia dziecka lub ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce wynika w szczególności:

- z niepełnosprawności,
- z niedostosowania społecznego,
- z zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- z zaburzeń zachowania lub emocji,
- ze szczególnych uzdolnień,
- ze specyficznych trudności w uczeniu się,
- z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych,
- z choroby przewlekłej,
- z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- z niepowodzeń edukacyjnych,
- z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi,
- z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą⁹.

⁸ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.:

- w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616, z późn.zm.),
- w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1309),
- w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1280, z późn. zm.) .

⁹ § 2 ust. 2 pkt 1-12 rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Powyższy katalog indywidualnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych dzieci i uczniów nie jest katalogiem zamkniętym.

Dzieci i uczniowie mogą zostać objęci zindywidualizowaną ścieżką realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub zindywidualizowaną ścieżką kształcenia. Ta forma wsparcia organizowana jest dla dzieci/uczniów, którzy mogą uczęszczać do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym/szkolnym i wymagają dostosowania organizacji oraz procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Zindywidualizowana ścieżka adresowana jest do dzieci i uczniów, którzy nie są objęci kształceniem specjalnym (ta grupa dzieci może korzystać z zajęć organizowanych w formie indywidualnej lub w grupie do 5 osób). Ścieżka obejmuje wszystkie zajęcia edukacyjne, które są realizowane wspólnie z oddziałem przedszkolnym/szkolnym oraz indywidualnie. Objęcie dziecka/ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie¹⁰.

Zapewnienie dzieciom lub uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, adekwatnej do rozpoznanych potrzeb, należy do kompetencji dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudniania nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów, terapeutów pedagogicznych, pedagogów specjalnych (nowe stanowisko od 1 września 2022 r.)¹¹ i doradców zawodowych.

Tabela 1. Liczba uczniów objętych różnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej w roku szkolnym 2021/2022

Forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej	Liczba uczniów objętych pomocą
porady i konsultacje	519 827
warsztaty	425 287
zajęcia rozwijające uzdolnienia	379 910
zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	376 673
zajęcia logopedyczne	375 743
zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	361 491
zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	252 940
zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	197 235
inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	134 013
zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	111 961
zindywidualizowana ścieżka kształcenia	7 593
klasa terapeutyczna	1 540

¹⁰ § 12 ust. 1-10 ww. rozporządzenia.

¹¹ Wprowadzone przepisami ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1116) – rozwiązanie dotyczy innych szkół niż szkoły specjalne.

zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	184
razem	3 144 397

Od 2019 r. wprowadzona została waga finansowa na zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach. Środki te mogą być wykorzystywane przez szkoły zgodnie z potrzebami uczniów.

Od 1 marca do 20 grudnia 2022 r. publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, ponadpodstawowe i szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego, realizowały zajęcia specjalistyczne z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dodatkowym wymiarze godzin. Ministerstwo Edukacji i Nauki zabezpieczyło na ten cel dodatkowe środki finansowe w kwocie 180 mln zł.

Od 1 września 2022 r. rozpoczęło się wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania w przedszkolach i szkołach nauczycieli specjalistów, wprowadzone przepisami ustawy z dnia 12 maja 2022 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw*. Standardy określają minimalny wymiar zatrudniania nauczycieli specjalistów w ogólnodostępnych i integracyjnych przedszkolach, szkołach oraz zespołach tych przedszkoli i szkół. Przepisy te określają też sposób wyliczenia etatów, w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach.

Zmiany wprowadzane są w dwóch etapach: I etap od 1 września 2022 r. i II etap od 1 września 2024 r. Po wprowadzeniu od 1 września 2022 r. standardów zatrudnienia nauczycieli specjalistów w szkołach i placówkach oświatowych, zatrudnienie nauczycieli specjalistów wzrosło z około 22 tys. etatów w roku szkolnym 2021/2022 do ponad 41,6 tys. etatów specjalistów w roku szkolnym 2022/2023. Zakłada się, że dzięki wprowadzonym przepisom liczba etatów nauczycieli specjalistów wzrośnie w 2024 r. o 143%.

Na ten cel w budżecie państwa zabezpieczono dodatkowe środki. W 2022 r. do organów prowadzących przedszkola i szkoły trafiło 518,5 mln zł (zatrudnienie specjalistów dotyczyło 4 miesięcy). W 2023 r. standaryzacja zatrudnienia nauczycieli specjalistów dotyczy już całego roku. W ramach subwencji wstępnej na 2023 rok naliczono na to zadanie środki w wysokości ok. 1,87 mld zł.

4. Kształcenie specjalne

Kształcenie specjalne organizuje się w przedszkolu, szkole i placówce na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego (wydanego przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub publiczną poradnię specjalistyczną) dla dzieci i młodzieży:

- 1) niepełnosprawnych:
 - a) niesłyszących,
 - b) słabosłyszących,
 - c) niewidomych,
 - d) słabowidzących,
 - e) z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
 - f) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym,
 - g) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
 - h) z niepełnosprawnościami sprzężonymi;

- 2) niedostosowanych społecznie;
 - 3) zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy¹².

Kształcenie dzieci i uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zgodnie z wyborem rodzica, może być realizowane w szkole ogólnodostępnej, szkole lub oddziale integracyjnym, szkole specjalnej lub oddziale specjalnym. W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego zespół orzekający wskazuje wszystkie możliwe formy kształcenia specjalnego, poczynając od najkorzystniejszej dla ucznia¹³.

Przedszkole, szkoła i placówka ma obowiązek zapewnić dziecku/uczniowi objętemu kształceniem specjalnym¹⁴, w ramach otrzymywanych ośrodków finansowych:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci/uczniów, warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne;
- 3) zajęcia specjalistyczne¹⁵;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci/uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;
- 5) integrację dzieci/uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi/uczniami pełnosprawnymi;
- 6) przygotowanie dzieci/uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Katalog rodzajów zajęć realizowanych z dzieckiem/uczniem objętym kształceniem specjalnym nie jest zamknięty, bowiem ich rodzaj jest uzależniony od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych danego dziecka/ucznia.

Rodzaj i forma tych zajęć powinny być określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET), opracowanym przez zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem/uczniem¹⁶. W IPET powinny się znaleźć takie formy stymulacji, terapii i usprawniania, które dla dziecka/ucznia są niezbędne z uwagi na jego indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne.

W oddziale ogólnodostępnym, w którym kształceniem specjalnym objęte jest dziecko/uczeń posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, obligatoryjnie zatrudnia się dodatkowo: nauczyciela posiadającego kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej

¹² § 1 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem.

¹³ § 13 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1743, z późn. zm.).

¹⁴ § 5 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

¹⁵ § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

¹⁶ § 6 rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

w celu współorganizowania kształcenia ucznia niepełnosprawnego lub specjalistę lub pomoc nauczyciela¹⁷.

W zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen możliwe jest wskazanie w IPET wybranych zajęć edukacyjnych, które będą realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów¹⁸.

Dyrektor przedszkola, szkoły i placówki odpowiada za właściwą organizację kształcenia specjalnego oraz realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu¹⁹. Organ prowadzący przedszkole, szkołę i placówkę odpowiada za zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy²⁰. Na organizację kształcenia specjalnego jednostki samorządu terytorialnego otrzymują zwiększone środki finansowe w ramach podziału części oświatowej subwencji ogólnej.

Kwoty subwencji oświatowej dodatkowo wspierające kształcenie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stale rosną od wielu lat. W 2020 r. kwota subwencji na kształcenie specjalne wynosiła 8,9 mld zł i wzrosła o ok. 1 mld zł (12,9%) w stosunku do roku poprzedniego. W 2021 r. kwota przeznaczona na ten cel wynosiła 9,7 mld zł (wzrost o około 0,8 mld zł, tj. 9,5%). Natomiast w 2022 r. kwota subwencji na kształcenie specjalne wynosiła ponad 11 mld zł i wzrosła o ponad 1,3 mld zł, tj. 13,9% w stosunku do roku poprzedniego.

Szacuje się, że w 2023 roku kwota subwencji na kształcenie specjalne wyniesie ponad 13,4 mld zł i wzrośnie o ponad 20% w stosunku do roku poprzedniego. Subwencja przeznaczona na kształcenie specjalne wzrasta w szybszym tempie niż ogólna kwota części oświatowej subwencji ogólnej.

5. Indywidualne obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne i indywidualne nauczanie

Dzieci i uczniowie, których stan zdrowia utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły obejmowani są odpowiednio, indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem²¹, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. *w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży*²², na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania.

6. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Wsparcie w rozwiązywaniu problemów edukacyjno-wychowawczych w systemie oświaty zapewniają również publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne.

Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne, udzielają dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola,

¹⁷ § 7 ust. 2 rozporządzenia *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym*.

¹⁸ § 6 ust. 1 pkt 8 ww. rozporządzenia.

¹⁹ art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

²⁰ Art. 10 ust. 1 pkt. 2 ww. ustawy.

²¹ Organizowane na podstawie orzeczenia o potrzebie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania wydanego przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

²² Dz. U. z 2017 r. poz. 1616, z późn. zm.

szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.²³

Do zadań poradni należy: diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy bezpośredniej dzieciom, uczniom oraz rodzicom, realizacja zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki oraz wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek²⁴.

Współpraca pracowników poradni z przedszkolem, szkołą i placówką służy poprawie zapewnianej dzieciom lub uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także wzbogaceniu wiedzy i umiejętności nauczycieli, m.in. w zakresie pracy z dzieckiem lub uczniem z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z traumą wojenną.

Asystent międzykulturowy, pomoc nauczyciela

Zgodnie z art. 165 ust. 8 ustawy – Prawo oświatowe, osoby niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, mają prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły.

W roku szkolnym 2022/2023 jest kontynuowane sprawdzone rozwiązanie, które zostało wprowadzone w roku szkolnym 2021/2022, tj. możliwość zatrudnienia na stanowisku pomocy nauczyciela osoby nieposiadającej obywatelstwa polskiego, jeżeli posiada znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, bez konieczności potwierdzania znajomości języka polskiego dokumentem, o którym mowa w art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych.

W marcu 2022 r. Minister zlecił Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie – ogólnokrajowej placówce doskonalenia nauczycieli – przygotowanie i przeprowadzenie intensywnych kursów przygotowujących z zakresu znajomości języka polskiego (na poziomie podstawowym) dla 1000 przybyłych z Ukrainy nauczycieli oraz osób, które mogą być zatrudnione na stanowisku pomocy nauczyciela, na podstawie art. 165 ust. 8 ww. ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe i art. 57 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Edukacja międzykulturowa i antydyskryminacyjna

Z podstawy programowej oraz programu wychowawczo-profilaktycznego wynika sposób i metody pracy dydaktycznej, opiekuńczej i wychowawczej. Ważną rolę w kulturze organizacji jaką jest szkoła pełni przyjazny klimat i budowanie pozytywnych relacji w środowisku szkolnym. Jeżeli w szkole występuje problem agresji, to obowiązkiem dyrektora szkoły i kadry pedagogicznej jest natychmiastowe podjęcie działań interwencyjnych i profilaktycznych w stosunku do uczniów, którzy nie respektują norm

²³ § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 199 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1647).

²⁴ § 2 pkt 1-4 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

współżycia społecznego. Szkoła to także miejsce wskazywania młodemu człowiekowi sposobów przeciwstawiania się przejawom nietolerancji i dyskryminacji. Szkoła uczy budowania partnerstwa i dobrych relacji między rodzicami, nauczycielami i uczniami.

Nauczanie i wychowanie - respektując chrześcijański system wartości - za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki²⁵. Jednolite podejście w procesie wychowania do wartości sprzyja eliminowaniu lub minimalizowaniu trudnych wychowawczo sytuacji i niewłaściwych zachowań dzieci i młodzieży. Każda szkoła i placówka obowiązkowo realizuje program wychowawczo-profilaktyczny, który obejmuje:

- 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz
- 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Program wychowawczo-profilaktyczny środowisko szkolne przygotowuje na podstawie analizy wyników corocznej diagnozy potrzeb rozwojowych wszystkich uczniów (także tych, którzy od początku konfliktu zbrojnego na Ukrainie przebywają w polskim systemie oświaty), w tym czynników chroniących i czynników ryzyka²⁶.

W przypadku wystąpienia jakiegokolwiek formy niestosownego lub agresywnego zachowania uczniów szkoła powinna natychmiast podjąć działania adekwatne do sytuacji i zmierzające do skutecznego rozwiązania problemu.

Program wychowawczo-profilaktyczny uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną, wobec tego rodzice mają istotny wpływ na działania wychowawczo-profilaktyczne realizowane w szkole oraz na inne programy, projekty, przedsięwzięcia, inicjatywy także te realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Nauka zasad solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności odbywa się podczas wszystkich obowiązkowych i dodatkowych zajęć z uczniami. Szkoły, w których dopiero będą uczyć się dzieci z Ukrainy mogą dokonać w trakcie roku szkolnego modyfikacji programu wychowawczo-profilaktycznego²⁷.

Tematyka profilaktyki zachowań problemowych w szkole, w tym przeciwdziałanie agresji i przemocy jest w polskim systemie oświaty wpisana w działania wychowawczo-profilaktyczne szkół i placówek. Celem tych działań jest wychowanie do wartości, a przez to zapobieganie zachowaniom nieakceptowanym społecznie oraz ich potencjalnej eskalacji, która może stać się także formą przemocy. Podstawę stanowią działania uniwersalne, skierowane do wszystkich uczestników życia szkolnego – uczniów, nauczycieli i rodziców. Co do zasady - powinny mieć charakter długofalowy, ponieważ tworzą podstawy całego szkolnego systemu przeciwdziałania agresji i przemocy niezależnie od różnorodności grupy w oddziale, klasie, czy szkole. Obecnie istotą programu powinny być działania wpisujące się w obszar ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa w sytuacjach nadzwyczajnych, skierowane do uczniów/ wychowanków, ich rodziców i nauczycieli oraz innych pracowników szkoły lub placówki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata²⁸.

Należy podkreślić, że zachowanie ucznia i uczennicy w szkole jest oceniane i polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału

²⁵ Preambuła ustawy – Prawo oświatowe.

²⁶ Art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

²⁷ § 13 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2022 r. poz. 645, z późn. zm.).

²⁸ Preambuła ustawy – Prawo oświatowe.

stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków określonych w statucie szkoły.

Przepisy oświatowe umożliwiają szkole organizację działań zapobiegających zjawiskom agresji i przemocy, m.in. w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej potrzebującemu uczniowi należy do kompetencji dyrektora placówki, ale sama inicjatywa może należeć do wychowawcy, rówieśników, rodziców. Zadaniem nauczycieli i pedagogów jest inicjowanie różnych form pomocy uczniom w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także m.in. w formie zajęć specjalistycznych. Prowadzenie w przedszkolu, szkole i placówce badań i działań diagnostycznych wśród uczniów w celu określenia trudności w ich funkcjonowaniu i rozwiązywanie problemów należy do zadań pedagoga i psychologa.

System oceniania, promowania i egzaminowania

W tym miejscu należy podkreślić, że przepisy przygotowane w związku z przybyciem ukraińskich uchodźców i ich dzieci w całości odpowiadają warunkom określonym w Konwencji dotyczącej uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515), która w art. 22 ust. 1 i 2 przewiduje, że państwo przyzna uchodźcom **takie samo traktowanie w zakresie nauczania podstawowego, jakie przyznaje swoim obywatelom**, a także możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznają w tych samych okolicznościach cudzoziemcom, w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe.

Zgodnie z art. 165 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082) osoby niebędące obywatelami polskimi podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach na warunkach dotyczących obywateli polskich. Zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w polskim systemie edukacji regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 2230). Oznacza to, że uczniowie z Ukrainy, uczęszczający do oddziałów ogólnodostępnych, podlegają takim samym zasadom oceniania, klasyfikowania i promowania co obywatele polscy.

Natomiast zgodnie z § 6b ww. rozporządzenia z dnia 21 marca 2022 r., zarówno w roku szkolnym 2021/2022, jak i 2022/2023 istnieje odrębne unormowanie w zakresie klasyfikacji uczniów będących obywatelami Ukrainy, którzy realizują obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w oddziale przygotowawczym. Uczniowie ci mogą nie podlegać klasyfikacji rocznej w przypadku gdy rada pedagogiczna uzna, że nie znają oni języka polskiego lub znajomość języka polskiego jest niewystarczająca do korzystania z nauki, lub też zakres realizowanych w szkole zajęć edukacyjnych uniemożliwia przeprowadzenie klasyfikacji rocznej tych uczniów. W tym przypadku zamiast świadectwa szkolnego uczeń otrzymał zaświadczenie o uczęszczaniu do oddziału przygotowawczego.

Dodatkowo 13 maja 2022 r. Minister Edukacji i Nauki podpisał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1047), w którym określone zostały odrębne warunki klasyfikacji końcowej dla uczniów klas VIII szkoły podstawowej, przybyłych z Ukrainy do Polski po 24 lutego 2022 r. Zgodnie z ww. rozporządzeniem uczeń taki ukończył lub ukończy szkołę podstawową jeżeli otrzymał ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych realizowanych w klasie VIII pozytywne roczne oceny klasyfikacyjne, a ponadto przystąpił do egzaminu ósmoklasisty. Ww. rozporządzenie zniósło zatem wymóg ustalenia dla tych uczniów końcowych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, których

realizacja zakończyła się w klasach programowo niższych. Powyższe uregulowanie dotyczy zarówno roku szkolnego 2021/2022 jak i 2022/2023.

Odnosząc się zaś do troski wyrażonej przez Pana Rzecznika w Pana wystąpieniu, dotyczącej szans uczniów z Ukrainy na przyjęcie do szkół odpowiadających ich ambicjom i oczekiwaniom uprzejmie wyjaśniam, że rozwiązania w sytuacji powstałej w związku z napływem uchodźców – w ocenie Ministerstwa Edukacji i Nauki – nie należy poszukiwać w tworzeniu specjalnych, preferencyjnych warunków rekrutacyjnych, ani na rezygnacji z konieczności przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty (egzaminu tego uczeń nie może nie zdać – inaczej niż w przypadku egzaminu maturalnego, nie ma tutaj progu zdawalności), ale na wspomaganiu uczniów w sposób, który pozwoli im osiągnąć jak najlepsze wyniki. Wypełnienie przez kandydata ustawowych warunków uprawniających do ukończenia szkoły podstawowej oraz przyjęcia do szkoły ponadpodstawowej gwarantuje, że kandydat posiada odpowiednie kompetencje (w tym językowe) do podjęcia nauki na kolejnym etapie i podoła wymaganiom tego etapu.

Egzamin ósmoklasisty jest przeprowadzany na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2022 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1636). Przystąpienie do egzaminu ósmoklasisty jest – zgodnie z art. 44q ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty – jednym z warunków ukończenia szkoły podstawowej.

Zarówno w 2022 r. jak i 2023 r. ww. egzamin jest przeprowadzany z uwzględnieniem ww. przepisów wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy.

Natomiast zasady przeprowadzania egzaminu maturalnego regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz. U. poz. 2223, z późn. zm.), oraz dla nowej formuły tego egzaminu – rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz. U. poz. 1644, z późn. zm.).

Analogicznie zarówno w 2022 r. jak i 2023 r. ww. egzamin maturalny jest przeprowadzany z uwzględnieniem przepisów wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy.

Przepisami tego rozporządzenia Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej został zobowiązany do przygotowania i ogłoszenia informacji o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego, z uwzględnieniem zmian przewidzianych w tym rozporządzeniu oraz informacji o dodatkowych dostosowaniach na egzaminie dla uczniów i absolwentów będących obywatelami Ukrainy. Informacje o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego oraz o dostosowaniach warunków i form przeprowadzania tych egzaminów dostępne są na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej pod adresem:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_OSMOKLASISTY/2023/komunikaty/20220819%20E8%202023%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf

oraz:

<https://cke.gov.pl/images/KOMUNIKATY/20220819%20EM%202023%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf>

Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów

System oświaty przewiduje wsparcie ucznia w formie świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym, Zgodnie art. 90b ust. 1 *ustawy o systemie oświaty*²⁹ uczniowi przysługuje prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub budżecie właściwej jednostki samorządu terytorialnego.

Świadczeniem pomocy o charakterze socjalnym, zgodnie z art. 90c ust. 2 ww. ustawy, jest:

- 1) stypendium szkolne;
- 2) zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne może być udzielane uczniom w formie³⁰:

- a) całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą;
- b) pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Stypendium szkolne (socjalne) wynosi nie mniej niż 99,2 zł i nie więcej niż 248 zł miesięcznie na ucznia.

Zasiłek szkolny to kwota około 620 zł na ucznia - wypłacana uczniom, których rodzina doświadczyła przejściowo trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego³¹.

W 2022 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki realizowało zadania na rzecz wypłaty świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym również dla uczniów – obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 53 ust. 1 ustawy³²:

- za rok szkolny 2021/2022 (w okresie od marca do sierpnia 2022 r.) stypendia szkolne otrzymało 6 784 uczniów – obywateli Ukrainy,
- za rok szkolny 2022/2023 (w okresie od września do grudnia 2022 r.) stypendia szkolne otrzymało 7 742 uczniów – obywateli Ukrainy,
- w okresie od marca do grudnia 2022 r. zasiłki szkolne otrzymało 3 309 uczniów – obywateli Ukrainy.

Podawanie danych dotyczących stypendium szkolnego na półrocze wynika z tego, że decyzje administracyjne w sprawie przyznania stypendium wydawane są na dane półrocze (np. na okres od września do grudnia 2022 r.). Liczby uczniów za jedno i drugie półrocze nie należy sumować, ponieważ część z nich mogła korzystać ze stypendium również w kolejnym (wrzesień-grudzień 2022 r.) półroczu – po uzyskaniu wsparcia również w pierwszym (marzec-sierpień 2022 r.).

W 2022 r. gminy ze wszystkich województw wydatkowały łącznie, w ramach Funduszu Pomocy, środki w kwocie 8 mln zł na realizację wypłat świadczeń pomocy materialnej w formie stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych dla uczniów – obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom

²⁹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

³⁰ Art. 90d ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

³¹ Art. 90e ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

³² Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy z związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600 z późn. zm.).

Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600 z późn.zm.).

Dostępność świetlic szkolnych

Praca świetlic szkolnych została rozszerzona o grupę uczniów – obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy³³. Liczba uczniów na zajęciach świetlicowych w szkole podstawowej ogólnodostępnej, pozostających pod opieką jednego nauczyciela, o której mowa w § 7 ust. 1 rozporządzenia³⁴, może być zwiększona o nie więcej niż 4 uczniów będących obywatelami Ukrainy, o których mowa w art. 2 ust. 1 ww. ustawy – zgodnie z § 11 ust. 1 rozporządzenia³⁵.

Liczba uczniów niepełnosprawnych na zajęciach świetlicowych w szkole ogólnodostępnej i integracyjnej oraz szkole ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi, pozostających pod opieką jednego nauczyciela, o której mowa w § 7 ust. 2 rozporządzenia³⁶, może być zwiększona o nie więcej niż 2 uczniów niepełnosprawnych będących obywatelami Ukrainy, o których mowa w art. 2 ust. 1 ww. ustawy – zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia³⁷.

Odpowiednia liczba nauczycieli i finansowanie oświaty

W roku szkolnym 2022/2023 wprowadzono kolejne rozwiązania sprzyjające zapewnieniu kadry pedagogicznej. Do dnia 31 sierpnia 2023 r., także w szkole, w której nie utworzono dodatkowego oddziału w celu zapewnienia kształcenia, wychowania i opieki dzieciom i uczniom będącym obywatelami Ukrainy, możliwe jest:

- przydzielenie nauczycielowi języka polskiego, za jego zgodą, godzin ponadwymiarowych w wymiarze wyższym niż określony w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela,
- podjęcie przez osobę korzystającą z uprawnienia do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego pracy na stanowisku nauczyciela języka polskiego.

Ponadto, pragnę poinformować, że w *Podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2022/2023* określone zostały zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego dla kuratorów oświaty w zakresie kontroli w publicznych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Stosownie do powyższego zaplanowano kontrolę zgodności z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, w tym uczniów z Ukrainy przybyłych od 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi na terytorium tego państwa.

Kontrolą objęty zostanie okres od 1 września 2022 r. do czasu kontroli. W szczególności kontrola dotyczyć będzie:

³³ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy z związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600 z późn. zm.).

³⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. poz. 502).

³⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 645)

³⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. poz. 502).

³⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 645)

- 1) warunków i trybu przyjmowania uczniów przybyłych z zagranicy do szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- 2) organizacji oddziałów przygotowawczych, w tym tygodniowego wymiaru zajęć, tygodniowego wymiaru godzin języka polskiego, dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego i zajęć wyrównawczych,
- 3) organizacji dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego i zajęć wyrównawczych w klasach ogólnodostępnych.

Kontrolą objętych zostanie łącznie 5% nadzorowanych publicznych szkół podstawowych i ponadpodstawowych, do których przyjęto osoby niebędące obywatelami polskimi oraz osoby będące obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.

Wyniki kontroli stanowiąc będą podstawę dla podjęcia działań systemowych, w tym legislacyjnych, w zakresie kształcenia osób przybywających z zagranicy.

W bazie danych systemu informacji oświatowej rejestrowani są nauczyciele, którzy przybyli do Polski z terenów Ukrainy od 24 lutego 2022 r. oraz osoby władające językiem kraju pochodzenia, o których mowa w art. 165 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe.

W poniższej tabeli przedstawiona jest liczba osób władających językiem kraju pochodzenia, o których mowa w art. 165 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe, według stanu bazy SIO na koniec IV kwartału 2022 r. Nie można wyłączyć z tej liczby osób, które są zatrudnione w charakterze pomocy nauczyciela do pracy z dziećmi i uczniami z Ukrainy.

Typ podmiotu	Stanowisko pracownika niepedagogicznego	Liczba zatrudnionych	Liczba pełnozatrudnionych	Liczba etatów
Przedszkole	w tym, osoby władające językiem kraju pochodzenia, o których mowa w art. 165 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe	36	20	28,75
Szkoła podstawowa		314	169	252,38
Liceum ogólnokształcące		19	10	15,22
Szkoła policealna		1	0	1,00
Placówka Kształcenia Ustawicznego ze szkołami		2	2	2,00
Poradnia psychologiczno-pedagogiczna		1	1	1,00
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy		6	6	6,00
Punkt przedszkolny		4	0	3,50
Branżowa szkoła I stopnia		2	0	2,00
Centrum Kształcenia Zawodowego		1	1	1,00
Zespół szkół i placówek oświatowych		86	53	73,72
Razem			472	262

Ponadto, począwszy od kwietnia 2022 r., jednostkom samorządu terytorialnego udzielane jest wsparcie finansowe w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy. Środki finansowe na realizację tego zadania pochodzą z Funduszu Pomocy.

Łączna wysokość, dotychczas przekazanych do jednostek samorządu terytorialnego na podstawie danych wykazanych w systemie informacji oświatowej za okres od 24 lutego 2022 r. do końca kwietnia 2023 r., środków finansowych z przeznaczeniem na ww. zadania oświatowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego wynosi ok. **2,7 mld zł**.

Środki z Funduszu Pomocy z tytułu wsparcia jednostek samorządu terytorialnego w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, oprócz zadań objętych subwencjonowaniem, obejmują także dowożenie uczniów oraz wychowanie przedszkolne dzieci w wieku 2,5 -5 lat.

Środki z Funduszu Pomocy są przeznaczone między innymi na wsparcie realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy i są przekazywane do jednostek samorządu terytorialnego w miesięcznych transzach.

Sposób kalkulacji środków z Funduszu Pomocy na dodatkowe zadania oświatowe jest podobny do sposobu kalkulacji części oświatowej subwencji ogólnej. Oznacza to, że ma tutaj zastosowanie co do zasady mechanizm określony w Algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego na rok 2023 stanowiący załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 grudnia 2022 r., w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2023 (Dz. U. z 2022 r., poz. 2820). Wyjątek stanowią wagi odnoszące się do kształcenia dorosłych w szkołach niepublicznych, na których nie są naliczane środki z Funduszu Pomocy, zgodnie z art. 50a ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy (...).

Ponadto, uprzejmie informuję, że w myśl art. 14 ust. 15 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy (...), to wójt (burmistrz, prezydent miasta), zarząd powiatu oraz zarząd województwa dysponują środkami z Funduszu Pomocy. Szczegółowy zakres zadań finansowanych z otrzymanych środków należy do decyzji poszczególnych samorządów.

W ocenie Ministerstwa Edukacji i Nauki, ww. rozwiązanie w zakresie finansowania kształcenia, wychowania i opieki nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy jest rozwiązaniem korzystnym dla samorządów, które mogą dzięki temu pozyskać środki w kwocie wyższej niż wynikałoby z podziału subwencji oświatowej.

Z poważaniem,
Przemysław Czarnek
Minister
/ – podpisano cyfrowo/

Do wiadomości:
Pani Mirosława Stachowiak-Różecka, Przewodnicząca Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży,
Sejm RP